

ИЗВЕШТАЈ

Од извршената анализа на работното ангажирање на корисниците на социјална парична помош преку центрите за социјална работа за периодот од 01.01.2006 до 30.09.2007 год.

Во рамките на својата надлежност, согласно членовите 28 и 29 од Законот за народниот правобранител и согласно Деловникот на народниот правобранител, Народниот правобранител ги следи состојбите во однос на обезбедувањето, почитувањето и заштитата на уставните и законските права на граѓаните преку поднесени преставки, со покренување постапка по сопствена иницијатива, со спроведување анкети за одредени прашања и слично, за што по сопствена иницијатива упатува препораки, мислења и критики до органите спрема кои надлежно постапува.

Тргувајќи од бројот и содржината на поднесените преставки од областа на социјалната сигурност и заштита, Народниот правобранител скоро во секој годишен извештај истакнува дека и покрај издвојувањето на големи материјални средства за социјална поддршка на семејствата, социјалната и економската состојба на граѓаните не е подобрена и дека помошта што ја добиваат граѓаните не може да ги задоволи основните егзистенцијални потреби, односно дека преку социјалната помош не се обезбедува остварување на уставната гаранција за социјална сигурност и социјална правда.

Од досегашното постапување по претставките од оваа област, покрај другото, може да се оцени дека социјалната помош не секогаш ја остваруваат лицата на кои навистина им е најпотребна. За надминување на овие проблеми и ценејќи дека расположливите средства за оваа намена треба да се користат правилно и ефективно, со што можеби ќе се намали бројот на корисниците на социјална помош, Народниот правобранител смета дека покрај зголемувањето на вработеноста со почесто работно ангажирање на примателите на социјална парична помош би се намалувале материјалните средства што државата ги издвојува за оваа намена со што лицата на кои навистина им е потребна социјална помош би добивале соодветен износ за задоволување на минималните егзистенцијални потреби. Поради тоа, според Народниот правобранител, потребно е да се изнаоѓаат можности за работно ангажирање на поголем број корисници на социјална парична помош. Со работното ангажирање, на корисниците на социјална парична помош не им се исплатува социјална парична помош и остануваат средства за останатите лица кои имаат неопходна потреба за добивање таков вид помош. Од друга страна пак, корисниците на социјална помош со работното ангажирање се чувствуваат корисни за општеството, а добиените средства се резултат на нивната работа, а не на "милоста" од државата.

Со цел да се изврши анализа на состојбите за работното ангажирање на корисниците на социјална помош преку центрите за социјална работа, Народниот правобранител направи анкета во сите центри за социјална работа во Република Македонија.

Цел на анализата беше да се утврди вистинскиот број на работно ангажирани корисници на социјална помош. Притоа се наметнаа прашања: дали центрите за социјална работа ја практикуваат оваа законска можност, каков е одзивот на корисниците и какви мерки преземаат центрите за спроведување на оваа мерка, односно дали се преземаат со закон предвидените мерки против лицата кои неоправдано одбиваат работно ангажирање? Накусо, анкетата е спроведена со цел да се добие реална слика за објективноста на добивањето на социјалната помош.

Заради добивање поконкретни сознанија и податоци до сите центри за социјална работа на Република Македонија во: Берово, Битола, Велес, Гевгелија, Гостивар, Делчево, Кавадарци, Кичево, Кратово, Крива Паланка, Крушево, Кочани, Куманово, Македонски Брод, Неготино, Охрид, Прилеп, Радовиш, Ресен, Свети Николе, Скопје, Струга, Струмица, Тетово и Штип беше доставен Прашалник за работното ангажирање на корисниците на социјална помош.

Постапувајќи по барањето и доставениот прашалник центрите за социјална работа на време го доставија пополнет прашалникот, за што Народниот правобранител изразува длабока благодарност, освен центарот за социјална работа во Тетово кој не достави одговор.

Од податоците внесени во пополнетите прашалници Народниот правобранител констатира дека без оглед дали се работи за подолг период или само за пет дена во месецот, како што е наведено во новите измени и дополнувања на Законот за социјална заштита (“Службен весник на РМ” бр.40/06), работно се ангажираат корисниците на социјална парична помош кои се невработени и работноспособни. Според одговорите на некои центри најчесто работно се ангажираат помлади корисници кои имаат завршено основно и средно образование.

Согласно законските прописи и добиените податоци од центрите за социјална работа, корисниците на социјална парична помош најчесто се повикуваат од градоначалниците, јавните претпријатија и јавните установи за вршење јавни сезонски и други повремени работи.

За периодот од 01.01.2006 година до 30.09.2007 година кој беше предмет на анализа, на територијата на Република Македонија, гледано од општ аспект, работно ангажирани биле помалку од 10% од вкупниот број корисници на социјална парична помош. Во некои градови од Републиката, за наведениот период воопшто немало работно ангажирање на корисници на социјална парична помош. Од податоците доставени до Народниот правобранител во некои градови постои поголем интерес за работно ангажирање од страна на корисниците од она што се нуди за работа. Во градовите каде што се појавила потреба за работно ангажирање, скоро 95% од повиканите корисници ја прифатиле понудата за работа, при што некои од нив склучиле и договори за работа со одредени претпријатија за подолг период. Така, на тие лица за периодот на работно ангажирање не им се исплатува социјалната парична помош, туку правото им мирува и помошта продолжува да им се исплатува по престанокот на работниот ангажман.

Околу 5 % од корисниците на социјална парична помош го одбиле работното ангажирање, но според добиените податоци поголемиот број од нив ги оправдале одбивањата на понудите за работа. Како најчести причини за одбивање работно ангажирање се наведени здравствени проблеми на корисниците во моментот на понудата за работа. Меѓутоа може да се

констатира и дека одбивањето работа често било поради неуредно доставување на поканите за работно ангажирање, што без подетални проверки од центрите дали поканата е уредно доставена до корисникот резултира со укинување на правото на социјалната парична помош. Поради тоа граѓаните се принудени да водат постапки за докажување дека не добиле покана за работно ангажирање, остануваат подолг период без средства за егзистенција до завршување на постапките и често не успеваат да докажат дека биле во право.

Иако повеќето од корисниците го оправдале нивното одбивање на понудите за работа, од доставените податоци може да се констатира дека дел од корисниците на социјална помош не го оправдале одбивањето на понудата за работа или доставиле лажни докази, поради што центрите за социјална работа презеле соодветни законски мерки како што е укинување на правото на социјална парична помош за периодот определен со Законот за социјална заштита.

Со последните измени и дополнувања на Законот за социјална заштита, се вовеле нова одредба со која корисниците на социјална парична помош кои се работно способни, а социјално необезбедени можат да се повикуваат да извршуваат јавни работи, како и сезонски работи и други повремени работи до пет дена во месецот без притоа да им престане правото на социјална парична помош.

Со оглед на тоа дека оваа нова одредба влезе во сила на почетокот на април 2007 година, а анализата на Народниот правобранител опфаќа период од 01.01.2006 година до 30.09.2007 година, од податоците добиени од центрите за социјална работа произлегува дека помал е бројот на корисници на социјална парична помош кои работно се ангажираат за вршење работни активности во период од пет дена во месецот. Иако дел од центрите наведоа дека најчесто работното ангажирање е до пет работни дена месечно се случува корисниците на социјалната парична помош да бидат повикувани за работа по пет работни дена неколкупати во месецот.

Според добиените податоци корисниците на социјална помош најчесто се повикуваат за вршење работни активности што се поврзани со тековното одржување на установи, за сезонски работи во рамките на општините или во јавни претпријатија и слично.

Наведените податоци и констатациите можат да се видат и од Табеларниот преглед што е составен дел од Извештајот:

Табеларен преглед на податоците добиени од прашалникот

Центри за социјална работа по градови	Вкупен број корисници на СПП	Категории корисници на социјална заштита работно ангажирани		Вкупно корисници на СПП упатени на работно ангажирање од 01.01/06 до 30.09/07	Корисници на СПП кои				Број на корисници кои се повикуваат да извршуваат работи до 5 дена во месецот
		Приматели на социјална парична помош	Приматели на социјална парична помош (помлади)		прифатиле работно ангажирање	одбиле работно ангажирање		одбиле работно ангажирање против кои се преземени законски мерки	
					оправдано	неоправдано			
Скопје	13706	да		56	47	5	/	4	56
Гостивар	3668		да	300	270	30	/	/	Не е наведен број
Делчево	714	да		115	107	8	/	/	23
Кавадарци	820	да		/	/	/	/	/	Нема работно ангажирани лица
Прилеп	5103	да		2720	2672	/	48	48	Најчесто се ангажираат корисниците на СПП
Ресен	443	да		10	8	2	/	/	/
Радовиш	-	да		11	10	/	1		Не е наведен број
Велес	2241	да		500	475		25	25	Најчесто се ангажираат корисници на СПП
Штип	827	да		/	/	/	/	/	/
Кочани	1901	да		27	27	/	/	/	не е наведен број
Свети Николе	-	да		99	96	3	/	/	не е наведен број
Гевгелија	-	да		57	44	13	/	/	не е наведен број
Кичево	1478	да		16	16	/	/	/	не е наведен број
Крива Паланка	1050	да		295	295	/	/	/	848
Струмица	2374	да		361	313	42	/	6	/

Берово	536	да		6	36	/	/	/	80
Куманово	-	да		3000	2700	/	/	31	не е наведен број
Охрид	-	да		33	33	/	/	/	не е наведен број
Струга	1223	да		/	/	/	/	/	/
Македонски Брод	-	да		42	42	/	/		/
Неготино	713	да		30	30	/	/	/	не е наведен број
Битола	2804	да		/		/	/	/	/
Крушево	-	да		500	475	25	/	/	800 лица годишно
Кратово	282	да		25	25	/	/	/	30

Забелешка: Центарот за социјални работи во Тетово нема доставено одговор на прашалникот

КОНСТАТАЦИИ

Врз основа на направената анализа Народниот правобранител констатира дека:

- бројот на корисници на социјална парична помош кои се работно ангажирани е значително мал, односно околу 10% од вкупниот број на корисници на социјална парична помош во Република Македонија;
- не се преземаат конкретни мерки за изнаоѓање можности за работно ангажирање на поголем број корисници на социјална парична помош, иако има многу работи, особено на локално ниво, за коишто повремено би можеле да се ангажираат корисниците на социјална парична помош;
- некои од центрите за социјална работа, односно дел од поголемите центри (Битола, Кавадарци, Струга, Штип) воопшто немаат работно ангажирање на корисниците на социјална помош, наводно затоа што не биле „укажани такви потреби„ или воопшто не се наведени причините за тоа;
- некои од центрите за социјална работа ги информираат јавните претпријатија и други јавни установи за корисниците на социјална парична помош и бараат тие да бидат работно ангажирани, додека некои склучуваат и договори со општината за работно ангажирање на овие лица, но според одговорите ова го првпат само мал дел од центрите;
- најчесто корисниците го прифаќаат работното ангажирање и се заинтересирани за вршење одредени работни задачи, што е добар показател и укажува на потребата за изнаоѓање на сите можни начини за почесто работно ангажирање на поголем број корисници на социјална парична помош. На тој начин би се овозможило располагање со повеќе средства што би создало можност за зголемување на износот на социјалната парична помош, а тоа би било особено во интерес на лицата кои не можат да бидат работно ангажирани, имаат мали деца или пак имаат здравствени или други проблеми и немаат други извори на средства за егзистенција. Така и државата би ја исполнила уставната функција како социјална држава која е должна да води грижа за социјалната сигурност и праведност.

ПРЕПОРАКИ

За подобрување на состојбите Народниот правобранител препорачува:

- Надлежните органи и установи, кои се овластени со закон, повеќе работно да ги ангажираат корисниците на социјална парична помош со цел за подобрување на нивниот социјален статус и нивна ресоцијализација.
- Центрите за социјална работа да воспостават потесна соработка со локалната самоуправа, со јавните и со други установи и служби што работат на нивното подрачје и да склучуваат договори за почесто работно ангажирање на корисниците на социјална парична помош. Поконкретно, центрите за социјална работа и локалните власти да покажат поголема самоиницијативност за работно ангажирање на наведените лица, но и за работно ангажирање на поголем број корисници на социјална помош, особено за работни задачи за кои често се потребни работници, а нема можност за вработување лица на неопределено време.
- Преку почестите работни ангажирања на корисниците на социјална помош да се изнаоѓаат можности за нивни вработувања на неопределено

време доколку нивните стручни и работни квалификации одговараат на работните услови во установите или другите служби и јавни претпријатија особено лицата кои покажале дека квалитетно и успешно ги вршат работните задачи. Ова и затоа што според Законот за социјална заштита, за спречување на настанување социјален ризик, покрај другите мерки, треба да се преземат и мерки за вработување.

Со цел за преземање мерки за зголемување на вработеноста и намалување на бројот на корисници на социјална парична помош, Народниот правобранител предложи сериозно да се разгледаат утврдените податоци особено констатациите и препораките и побара во рамките на важечката законска регулатива или со нејзини измени и дополнувања да се изнаоѓаат различни начини и можности за работно ангажирање на корисниците на социјална парична помош.